

પ્રવચન નં. ૮૨, શ્લોક-૧૧૨, શુક્રવાર, કારતક વદ ૧૨, તા.૧૬-૧૧-૧૯૭૯

‘નિયમસાર’ પાનું ૧૬૦. પહેલો કળશ છે ને?

‘શ્રી સમયસારની (અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવકૃત આત્મખ્યાતિ નામની) ટીકામાં પણ (૧૮૭મા શ્લોક દ્વારા) કહ્યું છે કે :-’ એના પહેલા આવી ગયું. પ્રતિક્રમણની વ્યાખ્યા છે ને? ‘સાપરાધ આત્મા નિરંતર...’ સાપરાધી આત્મા એટલે? જે કંઈ અશુદ્ધ પરિણામ શુભાશુભભાવ અને કર્મના કારણે મળેલી સામગ્રી, એને પોતાની જે માને, એ અશુદ્ધ આત્મા છે, એ અપરાધી આત્મા છે. આહાહા...! એ ચોર છે, ચોર. પોતાની ચીજ જે શુદ્ધ ચિદાનંદ છે, એ સિવાય શુભ-અશુભભાવ અને અઘાતિકર્મના કારણે મળેલી સામગ્રી, ઘાતિના નિમિત્તથી થયેલો પુણ્ય-પાપનો ભાવ, અઘાતિથી મળેલી બહારની સામગ્રી, એને જે પોતાની માને (તે અપરાધી છે). આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- આખી દુનિયા માને.

ઉત્તર :- માટે કહે છે કે એ અપરાધી પ્રાણી છે, ગુનેગાર છે, એ ચોર છે. આવી વાત છે. આહાહા...! પોતાની જ્ઞાન અને આનંદ લક્ષ્મી મૂકીને જે અપરાધ પુણ્ય-પાપના ભાવ (થાય), એ ઘાતિનું નિમિત્ત છે. નિમિત્ત છે. છે તો પોતાથી. અને બહારની સામગ્રી પૈસા, બાયડી-છોકરા અનુકૂળતા કે પ્રતિકૂળતા એ અઘાતિનું ફળ છે. એ મારા છે એમ માનનારો અપરાધી છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પોતાના છોકરાને છોકરા ન માનવા?

ઉત્તર :- છોકરા કે દિ’ હતા? કોના? છોકરાનો આત્મા છોકરાનો, છોકરાનું શરીર શરીરનું, જડનું. આહાહા...!

ભગવાનઆત્મા જ્ઞાન અને આનંદની લક્ષ્મીવાળો, પરમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ, એને છોડીને એનાથી વિરુદ્ધ, ચાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના પરિણામ હો, કે ચાહે તો હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ક્રોધ, માન, માયાના હોય કે ચાહે તો બહારની સામગ્રી અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ હોય, પણ એને મારી માનવી, એ અપરાધી પ્રાણી ગુનેગાર છે. આહાહા...! આવી વાત છે. આકરું કામ છે. પ્રતિક્રમણ છે ને? જેનાથી પાછું ફરવું છે એમાં જઈને પોતાનું માનવું છે! આહાહા...! વીતરાગમાર્ગ ઝીણો બહુ, ભાઈ! આત્મા જ અરૂપી ચિદાનંદ ભગવંત સ્વરૂપ છે, જેમાં શુભ-અશુભ પરિણામની ગંધ નથી. પરની સામગ્રી તો છે જ નહિ પણ જેના શુભાશુભભાવ એની પણ જેમાં ગંધ નથી. એમાં તો જ્ઞાન અને આનંદની ગંધ છે. આહાહા...! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ જ્ઞાનાનંદસ્વભાવી, આનંદસ્વભાવી આત્મા (છે).

‘સાપરાધ આત્મા નિરંતર અનંત (પુદ્ગલકર્મપરમાણુરૂપ) કર્મોથી બંધાય છે;...’

અબંધસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા એ સંયોગી ચીજ અને સંયોગીભાવને પોતાના માને એ નિરંતર નવા કર્મોથી અનંત બંધાય છે. આવી વાતું છે.

મુમુક્ષુ :- ઊંઘી જાય ત્યારે તો કાંઈ કામ કરતા નથી.

ઉત્તર :- ઊંઘી જાય ત્યારે બધું જડનું કામ કરે છે. નિદ્રા તે મારી, નિદ્રામાં સૂઈ ગયો પ્રમાદ એ મારો. એ બધું એમાં કરે, માને છે. જ્ઞાની તો નિદ્રામાં પણ જાગૃત છે. આહાહા...! ઝીણી વાત છે, ભાઈ! નિદ્રા એ પ્રમાદ છે. એ પ્રમાદમાં પોતાપણું માનીને સુવે છે એ તો અપરાધી-ગુનેગાર છે. આહાહા...! આવી વાતું છે.

એ ‘સાપરાધ આત્મા...’ આત્મા સાપરાધ નથી. આત્મા તો નિરપરાધી શુદ્ધ ચૈતન્ય (સ્વરૂપ છે). એ પોતાના સ્વરૂપને ન માનતા, સંયોગી ભાવ અને સંયોગી ચીજ (એને પોતાની માને છે). સંયોગી ભાવ એટલે પુણ્ય અને પાપ અને સંયોગી ચીજ એટલે સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, લક્ષ્મી, આબરૂ, કીર્તિ, ધંધા, વેપાર. એ સંયોગી ભાવ અને સંયોગી ચીજ. તેને અસંયોગી એવો જે આત્મા અબંધસ્વરૂપ, (તે) સંયોગી ચીજને અને સંયોગી ભાવને પોતાના માને, એ અપરાધી, ગુનેગાર, ચોર છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? એ અપરાધી છે. એ નિરંતર... આહાહા...!

સ્વભાવ જ્ઞાયકસ્વરૂપ ચૈતન્ય, અનાકૂળ આનંદનો રસ, ચૈતન્યચમત્કાર રસ, જ્ઞાનરસ, શ્રદ્ધારસ, શાંતરસ, વીતરાગરસ, આનંદરસ, વીર્યરસ, સ્વચ્છતારસ, એવા અનંત ગુણના રસથી ભરેલો ભગવાન, વીતરાગમૂર્તિ પ્રભુ આત્મા... આહાહા...! એને છોડીને રાગનો નાનામાં નાનો કણ અને સંયોગી ચીજને પોતાની માને એ ગુનેગાર, અપરાધી છે. કહો, સમજાય છે? આવી વાત છે. સવારની વાત ઝીણી હતી, વળી અત્યારે પાછી આ (ઝીણી વાત આવી). આહાહા...!

એકકોર રામ અને એકકોર ગામ. એકકોર રામ આતમરામ. સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પૂર્ણ આનંદ અને પૂર્ણ શાંતિ અને પૂર્ણ વીતરાગથી ભરેલો ભગવાન, અને એકકોર પુણ્ય અને પાપના પરિણામથી માંડીને સંયોગી ચીજ. એ આતમરામ પોતાના સ્વરૂપને ભૂલી, જે એનામાં નથી, જે એના નથી, જેને એ ખરેખર તો સ્પર્શ્યો પણ નથી. ૬ઠ્ઠી ગાથામાં આવી ગયું ને એ કે જ્ઞાયકસ્વભાવ, ચૈતન્યસ્વભાવ, જ્ઞાયકસ્વભાવ એ શુભ-અશુભભાવ જે અચેતન, એ અચેતનપણે આત્મા જ્ઞાયક તે થયો જ નથી. આહાહા...! ૬ઠ્ઠી ગાથામાં આવ્યું. ‘ળ વિ હોદિ અપ્પમત્તો ળ પમત્તો’ આવ્યું હતું ને આ? આવ્યું હતું કે નહિ? આહાહા...!

એકકોર ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ અને એકબાજુ એક વિકલ્પથી માંડીને સંયોગી ચીજ લક્ષ્મીના ઢગલા કે બાયડી, છોકરા, કુટુંબ, દીકરા, દીકરીઓ, મકાન, મહેલ, શુભ અને અશુભભાવ, એ માદ્યલી કોઈપણ ચીજ મારી છે (એમ માનનાર) એવો એ અપરાધી આત્મા... આહાહા...! એ ગુનેગાર આત્મા (છે). જેમાંથી પાછું ફરવું જોઈએ, એમાંથી પાછું ન ફરતાં તેમાં જોડાઈ જાય છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? ‘યશપાલજી’! આવી વાત છે. જેમાંથી

પાછું ફરવું એટલે જેમાં એ છે જ નહિ. પોતામાં એ છે નહિ. એમાં પોતે નથી. રાગમાં આત્મા નથી અને આત્મામાં રાગ નથી. સંયોગી ચીજમાં અબંધસ્વરૂપી ભગવાન નથી... આહાહા...! અને અબંધસ્વરૂપીમાં સંયોગી ચીજ નથી. આહાહા...! આ તો શાંતિના માર્ગ છે, ભાઈ!

એવો જે અપરાધી 'નિરંતર અનંત (પુદ્ગલપરમાણુરૂપ) કર્મોથી બંધાય છે; નિરપરાધ આત્મા બંધનને કદાપિ સ્પર્શતો નથી જ.' એક ભાષા લીધી છે. અજ્ઞાની કાંઈ બંધનને સ્પર્શે છે એમ નહિ. અજ્ઞાની બંધન જડ છે એને સ્પર્શે છે એમ નહિ. પણ એમાં પોતાને માને છે એવી માન્યતામાં ઊભો છે. સ્પર્શે છે એટલે કંઈ અડે છે એવું કંઈ નથી. આહાહા...! અજ્ઞાની કર્મને સ્પર્શે છે એટલે કે કાંઈ કર્મને અડે છે એમ નહિ. અજ્ઞાની પોતાના સ્વરૂપને નહિ જાણતા અજ્ઞાનમાં અનંત કર્મના સંબંધમાં જોડાય છે, એને સ્પર્શે છે એમ વ્યવહારથી કહેવાય છે.

જ્ઞાની નિરપરાધી આત્મા... આહાહા...! હું તો એક જ્ઞાયકચૈતન્યસ્વરૂપ આનંદ અને શાંતિનો સાગર નિત્યાનંદ પ્રભુ ધ્રુવ, એ મારો સ્વભાવ અને એ હું. મારો સ્વભાવ અને એ હું એ પણ ભેદ છે. આહાહા...! હું શુદ્ધ ચિદાનંદ જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ, અકષાય વીતરાગી સ્વરૂપ, એવો જે આત્મા, એને જે માનનારો એ નિરપરાધી છે. આહાહા...! 'નિરપરાધ આત્મા બંધનને કદાપિ સ્પર્શતો નથી જ.' ત્યારે ઓલો અજ્ઞાની બંધનને સ્પર્શે છે એ ભાષા છે. બંધનને સ્પર્શતો નથી બંધન એને જોડે આવે છે. આત્મા શુદ્ધ ચિદાનંદ સ્વરૂપની જોડે કર્મના રજકણો આવે છે એને બંધાય છે, સ્પર્શે છે એમ કહેવામાં આવે છે. બાકી એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને સ્પર્શે એ વાતની તો ત્રીજી ગાથામાં ના પાડી. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...!

આ હાથ છે એ આ લુગડાને અડે છે? કે ના. આહાહા...! એક ચીજ (અને) બીજી ચીજની વચ્ચે અત્યંત અભાવસ્વભાવરૂપ ભાવ (છે). આહાહા...! એ બીજાને કેમ અડે? એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને કે બીજા દ્રવ્યના ગુણને કે બીજા દ્રવ્યની પર્યાયને કોઈ દિ' અડે નહિ, ચૂંબે નહિ, સ્પર્શે નહિ. આહાહા...! દરેક દ્રવ્ય પોતાના ગુણ અને પર્યાયને ચૂંબે, સ્પર્શે અને અડે. ભલે વિભાવરૂપે હો કે સ્વભાવરૂપે હો પણ એ પરિણમે. એ આવ્યું છે ને? ૪૦૪ ગાથા. પ્રયોગી. ચાહે તો આત્મા પ્રયોગી કર્મના નિમિત્તથી થતો વિકાર હોય, કે સ્વભાવ હોય, પણ એનાથી પરદ્રવ્યને એ ગ્રહણ કરી શકતો જ નથી. આહાહા...! પરદ્રવ્યને એ ગ્રહતો નથી.

અહીં શબ્દો સમજાવવા છે એટલે એમ કહ્યું, કે 'નિરપરાધ આત્મા...' ત્યારે સાપરાધ આત્મા સ્પર્શતો હતો? એનો અર્થ કે બંધાતો હતો. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! છતાં એ બે ભિન્ન-ભિન્ન રહેતું. કર્મપણાનું બંધન જડપણે અને ચૈતન્યનું ચૈતન્યપણે. પણ આમાં નિમિત્તનિમિત્ત સંબંધરૂપે હતું. આહાહા...! એને પોતાનો માનનાર અપરાધી અનંત

પરમાણુઓથી બંધાય છે. બંધાય છે. ભાષા થોડી, ભાવ ઘણા ગંભીર છે. આહાહા...! ઘણી નિવૃત્તિ જોઈએ ભાઈ! નિવૃત્તિમાં એણે અંદરમાં ભેદજ્ઞાન કરવું જોઈએ. ભેદજ્ઞાન છે જ, ભેદપણે છે જ પણ માન્યું નથી એણે. આહાહા...!

એવું જે ભેદજ્ઞાન જેને થયું, એ 'નિરપરાધી આત્મા બંધનને કદાપિ સ્પર્શતો જ નથી.' 'જાતુ' શબ્દ છે ને? 'જાતુ' 'જાતુ' શબ્દ એટલે એનો કદાપિ. કોઈ કાળે પણ નિરપરાધી આત્મા, ચૈતન્ય જ્ઞાન અને આનંદસ્વરૂપ હું (હું) એવો અનુભવ કરનાર, એવું માનનાર, એવું જાણનાર, એમાં રહેનાર, એ કદાપિ એ કર્મને સ્પર્શતો નથી એટલે એને કર્મ બંધાતા નથી. કર્મને સ્પર્શતો નથી. એટલે કે કર્મ એને બંધાતા નથી. આહાહા...! સામે પુસ્તક છે ને? આહાહા...! અરે...! પરમસત્ય વાત ગોપાઈ ગઈ અને અંતરની વાતું મૂકીને બહારની ઉપરટપકાની જંજાળમાં પડાવ નાખ્યો. બહારમાં પડાવ નાખ્યો. ભગવાનનો પડાવ તો અંદરમાં છે. આહાહા...! એને રાગ અને રાગના ફળ તરીકે પ્રતિકૂળ કે અનુકૂળ સંયોગ (પ્રાપ્ત થાય). આહાહા...! એનાથી રહિત હું છું. એવો 'નિરપરાધી આત્મા બંધનને કદાપિ સ્પર્શતો નથી જ.' અજ્ઞાની અડતો નથી. અજ્ઞાનીને જોડે થાય છે. પણ થાય છે એને ઠેકાણે સ્પર્શ છે એમ કહ્યું. અહીં સ્પર્શતો નથી એમ કહ્યું. આહાહા...!

'જે સાપરાધ આત્મા છે તે તો નિયમથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો...' હવે કહે છે કે શું કર્યું? અપરાધીનો અર્થ હવે શું કરવો? સાપરાધી. આત્મા બંધાય છે એમ કીધું, તો એ સાપરાધી એટલે શું? સાપરાધી એટલે શું? કે 'નિયમથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...' એ સાપરાધી. આહાહા...! આ બધું ભપકા બધા, પૈસા, બાયડી, છોકરા, મોટા મકાન... આહાહા...! અને દુકાને થડે બેઠો હોય, કાપડનો ધંધો હોય, બે પાંચ લાખ, દસ લાખનું કાપડ હોય. હંમેશા બે, ચાર, પાંચ હજાર પેદા થતા હોય અને બે-પાંચ પચીસ નોકરો હોય, ધમાલ ચાલતી હોય. હવે એમાં એમ માનવું કે આ મારું નથી.

મુમુક્ષુ :- ચક્રવર્તી...

ઉત્તર :- ચક્રવર્તી માને છે કે હું તો અહીં છું. કોઈ મારું નથી. રાગનો કણ મારો નથી તો બાયડી-છોકરા વળી મારા ક્યાંથી આવ્યા? જેના આત્મા જુદા, જેના શરીરના રજકણો પરમાણુ જુદા (એ મારા ક્યાંથી થયા?). આહાહા...!

અહીં કહે છે, કે 'નિરપરાધી આત્મા...' પહેલા 'સાપરાધી આત્મા...' એટલે શું? એમ કહે. એ 'નિયમથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...' શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ છે, તેને પુણ્ય અને પાપના ભાવવાળો અને સંયોગી ચીજવાળો માનવો તે અશુદ્ધ સેવે છે. એ અશુદ્ધતાને સેવે છે. આહાહા...! આ બધું પૈસા-બૈસા બે, પાંચ કરોડ થાય, મકાન મોટા પચીસ લાખના-પચાસ લાખના થાય, લ્યો. એનું શું કરવું? તું કર શું? એ તો છે એ છે. તે એમાં છે. તારામાં ક્યાં હતા? આ મોટું ૨૬ લાખનું મકાન છે, લ્યો. ૨૬ લાખ. એ તો સાડા પાંચ

વર્ષ પહેલાની વાત છે. હવે તો અત્યારે મોંઘુ થઈ પડ્યું પાછું. એ તો એના પરમાણુ જગતની ચીજ છે, તે ક્ષેત્રાંતર થઈને તેને જે સ્થાન મળ્યું છે ત્યાં રહ્યા છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- આપ બિરાજમાન હતા...

ઉત્તર :- બિલકુલ નહિ. 'રામજીભાઈ' પ્રમુખ હતા માટે થયું છે એમ પણ નહિ. 'વજુભાઈ'... શું કહેવાય? ઈજનેર હતા માટે થયું છે એમ પણ નથી. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- આપ બિરાજમાન ન હોત તો ...

ઉત્તર :- એ તો એને કાળે, એને ક્ષેત્રે જે આવવાનું હોય તે આવે, એમાં આને કારણે આવે છે એ વાત જ ક્યાં છે? એ પરમાણુનો જે ક્ષેત્રનો જે સમય આવવાનો છે એ સમયે ત્યાં આવે.

મુમુક્ષુ :- એનું કાંઈ નિમિત્ત હોય ને.

ઉત્તર :- ત્યાં નિમિત્ત હોય એટલે એનો અર્થ એ કે એનાથી કાંઈ નથી. નિમિત્તનો અર્થ જ ઈ છે કે નિમિત્તથી કાંઈ ત્યાં થાતું નથી. અહીં થાય છે ત્યારે ઓલી ચીજ છે એને નિમિત્ત કહેવામાં આવે. આહાહા..! આવી વાતું. ધર્મને નામે પેલા દયા, વ્રત પાળે, ઓલી ભક્તિ-પૂજા કરે, ઓલા લુગડા છોડીને નગ્ન થાય, પડિમા ધારણ કરે. અરે..! ભગવાન! પણ તું કોણ છો એ ચીજને જાણ્યા વિના તને શેનો ત્યાગ? જેને હજી મિથ્યાત્વનો ત્યાગ નથી ત્યાં બહારનો ત્યાગ? બહારનો ત્યાગ તો ત્રિકાળ છે. બાહ્યનો ત્યાગ (તો છે જ). ત્યાગ ઉપાદાન શૂન્યત્વશક્તિ. પરનું ગ્રહણ અને પરના ત્યાગથી તો આત્મા શૂન્ય છે, ત્રિકાળ શૂન્ય છે. આહાહા..! જે અંદર મિથ્યાત્વનો અપરાધ છે, એને છોડવો જોઈએ. એ સ્વભાવને આશ્રયે છૂટે એ વાતની તો ખબરું ન મળે. 'છોટાભાઈ'! આવી વાતું છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- અહીંયાં તો હા પાડવી પડે.

ઉત્તર :- વિચાર કરવો કે એક તત્ત્વ છે. આ આંગળી છે એનું અસ્તિત્વ છે. એમાં આનું નાસ્તિત્વ છે. આનું આમાં નાસ્તિત્વ છે ત્યારે આનું અસ્તિત્વ ટકી રહ્યું છે. આને લઈને આ હોય તો ટકી શકે નહિ. એમ દરેક પદાર્થ પોતા વડે છે અને પર વડે નથી. ત્યારે તો સ્વપણે ટકી રહ્યું છે. આહાહા..! આવો ઉપદેશ અને આવી શૈલી હવે. 'સોનગઢ'ને નામે એકાંત છે (એમ) પોકાર કરે. એકાંત છે, નિશ્ચયાભાસ છે. બાપુ! જેમ છે એમ છે, ભાઈ! આહાહા..! બાપુ! મારગડા જુદા પ્રભુના છે, ભાઈ!

સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ અંદર બિરાજે છે, મહાપ્રભુ, એને પામર એવા રાગ અને પામર એવી પરચીજને પોતાની પ્રભુતામાં ગોઠવવી (એ કલંક છે). આહાહા..! અનંત અનંત પ્રભુતાથી ભરેલો ભગવાન, અનંત પ્રભુતા, જ્ઞાન પ્રભુતા, જ્ઞાન અનંત પ્રભુતા, દર્શન અનંત પ્રભુતા, આનંદ અનંત પ્રભુતા, જીવતરશક્તિ અનંત પ્રભુતા, ચિત્તિ, દર્શિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય પ્રભુત્વ, વિભુત્વ, સર્વદર્શી, સર્વજ્ઞ, સ્વચ્છત્વ, પ્રકાશ, અસંકુચિતવિકાસત્વ, અકાર્યકારણ. પરનું કારણ

પણ નહિ અને પરનું કાર્ય નહિ એવી અનંત શક્તિથી ભરેલો ભગવાન તું છો. એ શું કહ્યું?

તારા સિવાય કોઈપણ રાગ અને પરચીજ, તેનું તું કારણ પણ નથી અને તે તારું કાર્ય નથી. એવો જ તારો અકાર્યકારણ નામનો અનાદિઅનંત ગુણ ઉપાદાન શુદ્ધપણે પડ્યો છે. આહાહા...! આકરું પડે આમાં. એમાં વળી યુવાન શરીર હોય, એમાં પાંચ-પચીસ લાખ, બે-પાંચ કરોડ રૂપિયા મળ્યા હોય, એમાં નોકરો, માણસો, કુટુંબી, ભાઈ-ભાઈઓ બધા સરખા મળ્યા હોય. પછી હું... આ હું... હું... હું... થઈ જાય. આહાહા...! એ હું.. એ હું... હું તે તું અને તું તે હું. આહાહા...! એ અહીં કહે છે.

નિયમથી અપરાધી જીવ 'પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...' કર્મને લઈને સેવતો થકો એમ નથી કહ્યું. શું કહ્યું ઈ? સાપરાધી આત્મા તે તો નિશ્ચયથી 'નિયમથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...' કર્મનું જોર છે માટે અશુદ્ધ સેવે છે એ વાત અહીં નથી. અને એમ છે નહિ. આહાહા...! આકરા નિકાચિત બંધ. નિઘત કર્મ હોય આકરા, અને લઈને એને અશુદ્ધતા સેવવી પડે. ના, ના. એ તારી ભૂલને લઈને અશુદ્ધ સેવે છે એ તારો ઊંધો પુરુષાર્થ છે. કર્મનું કાંઈ કારણ છે નહિ. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! આચાર્યોએ પણ થોડા શબ્દોમાં કેટલું ભર્યું છે! ઘણું ઘણું ભર્યું છે.

'સાપરાધી આત્મા છે તે તો નિયમથી...' નિશ્ચયથી-ખરેખર 'પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...' હું તો દયાનો પાળનાર છું, રાગવાળો છું, પ્રશસ્ત રાગવાળો છું, શુભરાગ તો મારો છે ને? આહાહા...! 'સમયસાર'માં ૧૪૮ પ્રકૃતિ લીધી છે ને? ૧૪૮ પ્રકૃતિ. ત્યાં તો એમ કહ્યું, હું તીર્થંકર નામકર્મના ફળને ભોગવતો નથી. આહાહા...! પ્રકૃતિનું ફળ સંયોગ. પ્રકૃતિ જુદી, જે શુભભાવ બંધાણો એ જુદો. પ્રકૃતિ બંધાણી જુદી, એનું ફળ આ સંયોગ સમવસરણ એ બધા જુદા. આહાહા...! સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ એમ માને છે, હું તીર્થંકરપ્રકૃતિના ફળને પણ ભોગવતો નથી. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ઉદયમાં આવે.

ઉત્તર :- એ આવે એની મેળાએ આવીને ખરી જાય છે. ઈ એનામાં જડમાં (થાય છે). આત્માને કાંઈ ન મળે. આહાહા...! આવું કામ છે. પછી લોકો એમ જ કહે ને 'સોનગઢ'વાળાને, એ તો નિશ્ચયની વાતું... નિશ્ચયની વાતું (કરે છે), વ્યવહારની તો વાતું કરતા નથી. પણ નિશ્ચય એટલે સત્ય. વ્યવહાર એટલે ઉપચાર અને આરોપથી કથન. 'છોટાભાઈ'! આવું છે, બાપુ! આહાહા...!

પ્રભુ! તારી પ્રભુતા અંદર મોટી છે, ભગવાન! એ મોટાને નાનો માનવો, એ મોટાને રાગના અપરાધવાળો અને પરના સંયોગવાળો માનવો, એ પામર માન્યો, પ્રભુને તે પામર માન્યો. આહાહા...! બહારની મોટપથી હું મોટો છું એમ માન્યું, એણે આત્માની ઢિણી દશા

કરી નાખી. આત્માની મોટપને એણે મારી નાખી. આહાહા...! બહારની કાંઈક પુણ્યની પ્રકૃતિ, શરીર, બાયડી, છોકરા, કુટુંબ, આબરૂ, કીર્તિ. સાધુ હોય તો આબરૂ-કીર્તિ મોટી બહારમાં ફેલાય, લ્યો ને. પણ એ બધી ચીજોમાં હું છું અને એ મને છે... મને છે. આહાહા...! (એમ માને છે ઈ) ગુનેગાર છે. આહાહા...!

‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’નો ‘સમયસાર’નો આ કળશ છે. ‘નિયમથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો...’ જોયું! નિશ્ચયથી પોતાને અશુદ્ધ સેવતો થકો. આહાહા...! ‘સાપરાધ છે; નિરપરાધ આત્મા...’ આહાહા...! જે રાગ અને રાગના ફળની પ્રકૃતિ અને પ્રકૃતિનું ફળ સંયોગ, ત્રણથી તો રહિત મારી ચીજ ત્રિકાળ છે. જ્ઞાયકસ્વરૂપ, જ્ઞાનસ્વરૂપ, ચૈતન્યશક્તિનો રસ, આનંદનો રસ, શાંતનો રસ, વીતરાગીરસ, ધ્રુવરસ, એ આત્મા છું. આહાહા...! એવો જે ‘નિરપરાધી આત્મા તો ભલી રીતે...’ ભલી રીતે એટલે? એકલું ધારણામાં રાખ્યું કે આત્મા આવો છે, તેમ છે, એમ નહિ. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? ‘ભલી રીતે શુદ્ધ આત્માને સેવનાર હોય છે.’ આહાહાહા...! શુદ્ધ છું એમ જે ધારી રાખ્યું છે એ નહિ. આહાહા...!

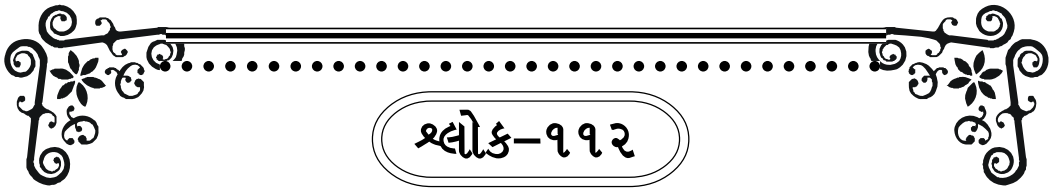
ભગવાનઆત્મા સચ્ચિદાનંદ શુદ્ધ સ્વરૂપ, જેવું છે તે રીતે ભલી રીતે સેવતો, તે શુદ્ધને સેવતો, એ શુદ્ધને આરાધતો, એ શુદ્ધમાં એકાકાર થતો... આહાહા...! એ ‘શુદ્ધ આત્માનો સેવનાર હોય છે.’ લ્યો. આહાહા...! એ પણ વ્યવહારથી. શુદ્ધ આત્મા અને એનો સેવનાર. સમજાવવું છે ને? આહાહા...! પવિત્ર ભગવાન શુદ્ધ ચિદાનંદ પ્રભુ! ત્રિકાળ અતીન્દ્રિય આનંદના રસથી પૂર્ણ ભરેલો, ત્રિકાળ જ્ઞાન અને શાંતિના, વીતરાગના રસથી પૂર્ણ ભરેલો, એને સેવતો એટલે તેમાં એકાગ્ર થતો... આહાહા...! તે નિરપરાધી છે, એ બિનગુનેગાર છે. આહાહા...! એ ગુનાથી રહિત છે. સમજાય એટલું સમજવું, ભાઈ! આ તો માર્ગ બાપા! ત્રણલોકના નાથ જિનેશ્વરદેવ... આહાહા...! જેની પાસે ૧૦૦ ઇન્દ્રો... આહાહા...! ગલુડિયા, કુતરાના બચ્ચાની જેમ સાંભળવા બેસે. એ ચીજ કેવી હોય? બાપુ! આહાહા...!

પૂર્ણાનંદનો નાથ હું નિરપરાધી આત્મા (છું). મારામાં રાગનો કણ નથી, કર્મનો સંયોગ નથી, કર્મથી ફળેલી, મળેલી ચીજ સામગ્રી, એ તો એની એનામાં એને છે. આહાહા...! એને અહીંયાં નિરપરાધી આત્મા (કહે છે). સમજાય છે? આહાહા...! આવું સ્વરૂપ છે. એમાં વાદવિવાદ કોની સાથે કરવા? ઝઘડા, વાદ કરો. ખાણિયા ચર્ચા કરો. એ ખોટી પાડે. એનો છેલ્લો ઉત્તર અમે આપ્યો નથી. છેલ્લો તમારો ઉત્તર રહી ગયો. એ ‘ફૂલચંદ્રજી’ સાથે કર્યું. આહાહા...! અરે...! પ્રભુ! તારી પ્રભુતાને, પરને આધીન પ્રભુતાને પ્રગટાવવી, એમ માનવી, એ પ્રભુતાને પામર માનીને અપરાધી થા છો, ભાઈ! આહાહા...! દુનિયા તો રાજી થાશે. આમ કરું, શુભભાવ કરીને એકબીજાને મદદ કરવી, સહાય કરવી, તે પામર છે એટલે એને સારું લાગે. આહાહા...! આપણને દેવાનું, મદદ કરવાનું કરે છે. ગરીબ માણસો છે તો પૈસાવાળાને એમ કહે મદદ કરો. ખુશી થાય. અરે...! ભગવાન! બાપુ! એ ખુશી થવાનું સ્થાન નથી. આહાહા...!

‘શુદ્ધ આત્માનો સેવનાર હોય છે.’ એટલે શુદ્ધનો અનુભવ કરે છે એમ કહે છે. આહાહા...! એ દયા, દાન, વ્રત, શુભ વ્યવહારરત્નત્રય, એનો એ સેવનાર નથી. આહાહા...! હવે એ વ્યવહારરત્નત્રયથી નિશ્ચયરત્નત્રય થાય... આહાહા...! જે અપરાધ છે એનાથી નિરપરાધ થાય, બાપુ! ચર્ચાએ પાર ન આવે. શાસ્ત્રમાં નિમિત્તને હસ્તાવલંબ દેખીને વાતું ઘણી કરી છે. પણ એથી શું? એ તો જ્ઞાન કરાવ્યું છે. આહાહા...! નિમિત્તનું જ્ઞાન કરાવ્યું છે.

ભગવંત! તું તો એક અતીન્દ્રિય આનંદનો... આહાહા...! જેમ બરફની મોટી પાટ હોય.. બરફની પાટ.. એમ અતીન્દ્રિય આનંદ અને અતીન્દ્રિય જ્ઞાન ને અતીન્દ્રિય વીતરાગતાની અરૂપી સ્વભાવી પાટ છે. આહાહા...! આ ‘મુંબઈ’માં આવે છે ને? ૫૦-૫૦ મણની પાટ ખટારામાં નીકળે, ખટારામાં જોઈએ. ૫૦-૫૦ મણની ઠંડી પાટ હોય. એ તો રૂપી છે, તોલદાર છે. આ અરૂપી છે, તોલ વિનાની ચીજ છે. તોલ વિનાની ચીજ એની તુલના કરી શકાય નહિ એવી એ ચીજ છે. આહાહા...!

બેહદ જ્ઞાન, અનંત શાંતિ, અનંત આનંદ, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત પ્રભુતાની શક્તિ, સંખ્યાનો તો પાર ન મળે પણ એક એક શક્તિની સામર્થ્યતાનો પાર ન મળે. એવો જે ભગવાનઆત્મા, પોતાને સેવે છે તે નિરપરાધી છે. ભગવાનને નહિ. સેવ્ય-સેવક હું. હું સેવક અને ભગવાન સેવવા લાયક, એ અહીં નથી. આહાહા...! એમ આવ્યું કે નહિ આમાં? આત્માનો સેવનાર થાય છે એમ આવ્યું ને? ભગવાનનો સેવનાર થાય છે એમ આવ્યું? સેવવા લાયક પણ હું અને સેવા કરનારો પણ હું. સેવા કરનારો હું અને સેવવા લાયક ભગવાન, એ તો વ્યવહાર થઈ ગયો. એ તો વિકલ્પ છે, રાગ છે. આહાહા...! આકરી વાતું બહુ, બાપુ! આમાં ચારે કોર ઘૂંચાઈ ગયો હોય એમાંથી આવી વાતું કરવી એકદમ.. છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો... છૂટો છો તે છૂટો થા. આહાહા...! એ શ્લોક પૂરો થયો.

શ્લોક-૧૧૨

તથા હિ -

(માલિની)

અપગતપરમાત્મધ્યાનસંભાવનાત્મા
નિયતમિહ ભવાર્તઃ સાપરાધઃ સ્મૃતઃ સઃ।
અનવરતમખંડાદ્વૈતચિદ્રાવયુક્તો
ભવતિ નિરપરાધઃ કર્મસંન્યાસદક્ષઃ।।૧૧૨।।

વળી (આ ૮૪મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્લોક કહે છે) :-

[શ્લોકાર્થ :-] આ લોકમાં જે જીવ પરમાત્મધ્યાનની સંભાવના રહિત છે (અર્થાત્ જે જીવ પરમાત્માના ધ્યાનરૂપ પરિણમનથી રહિત છે—પરમાત્મધ્યાને પરિણમ્યો નથી) તે ભવાર્ત જીવ નિયમથી સાપરાધ ગણવામાં આવ્યો છે; જે જીવ નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે તે કર્મસંન્યાસદક્ષ (-કર્મત્યાગમાં નિપુણ) જીવ નિરપરાધ છે. ૧૧૨.

શ્લોક-૧૧૨ ઉપર પ્રવચન

‘વળી (આ ૮૪મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્લોક કહે છે) :’ એ શ્લોક તો ‘અમૃતચંદ્રાચાર્ય’નો હતો. હવે પોતે ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ આ ‘નિયમસાર’ની ટીકા કરનાર, એ પોતે શ્લોક કહે છે.

અપગતપરમાત્મધ્યાનસંભાવનાત્મા
નિયતમિહ ભવાર્તઃ સાપરાધઃ સ્મૃતઃ સઃ ।
અનવરતમખંડાદ્વૈતચિદ્ભાવયુક્તો
ભવતિ નિરપરાધઃ કર્મસંન્યાસદક્ષઃ ॥૧૧૨॥

શ્લોકાર્થ :- ‘આ લોકમાં જે જીવ પરમાત્મધ્યાનની સંભાવના રહિત છે...’ આહાહા...! પરમાત્મા-પરમાત્મા પરમસ્વરૂપ. પરમાત્મા એટલે પરમસ્વરૂપ. જે પરમજ્ઞાયકભાવ, પરમપારિણામિક સ્વભાવભાવ, અરૂપી પણ પરમસ્વભાવ, એવો જે પરમઆત્મ પરમસ્વભાવ, એ પરમાત્મધ્યાન. એનું જેને ધ્યાન છે. એ પરમસ્વરૂપની જેને એકાગ્રતા છે, એની જેને સેવના છે, એમાં જેની લીનતા છે, એવી ‘પરમાત્મધ્યાનની સંભાવના રહિત છે...’ એ રહિત છે. આવા ધ્યાનની સંભાવનાથી રહિત છે. જેવી અંદર એકાગ્રતા (જોઈએ) એનાથી રહિત રાગ અને સંયોગમાં આવી ગયો છે. આહાહા...!

‘જે જીવ પરમાત્માના ધ્યાનરૂપ પરિણમનથી રહિત છે...’ આહાહા...! પરમાનંદનો નાથ પ્રભુ, એનાથી રહિત. રાગના કણમાં, એક નાનામાં નાનો કણ, ગુણ-ગુણીના ભેદનો વિકલ્પ, એમાં પણ જે ધ્યાનમાં લીન એકાકાર છે. આહાહા...! ‘(અર્થાત્ જે જીવ પરમાત્માના ધ્યાનરૂપ પરિણમનથી રહિત છે—’ રાગના ધ્યાનમાં એકાકાર છે, તે પરમાત્માના ધ્યાનથી રહિત છે. આહાહા...! જેના ધ્યેયમાં શુભરાગ આદિ છે, એ શુભરાગના ધ્યાનમાં મસ્ત છે, તે પરમાત્માના ધ્યાનથી રહિત છે. આહાહા...!

‘આ લોકમાં જે જીવ પરમાત્મધ્યાનની સંભાવના રહિત છે...’ સંભાવના એટલે અનુભવ, એની એકાગ્રતા. ‘(અર્થાત્ જે જીવ પરમાત્માના ધ્યાનરૂપ પરિણમનથી રહિત છે—

પરમાત્મધ્યાને પરિણમ્યો નથી)...’ આહાહા...! પરમસ્વરૂપ ચિદ્ધન આનંદનો સાગર પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદનો દરિયો આત્મા, એના ધ્યાનથી જે રહિત છે, એનું જેને પરિણમન નથી અને રાગ અને પુણ્ય આદિનું પરિણમન છે, ‘તે ભવાર્ત જીવ...’ તે ભવમાં ભ્રમણ કરનારો જીવ. આહાહા...! એક-એક શ્લોક અને એક-એક કળશ...!

‘ભવાર્ત...’ ભવમાં પીડાયેલો. આહાહા...! પરમાત્માના ધ્યાનથી રહિત છે એ ભવમાં પીડાયેલો છે. યાહે તો એ શુભરાગ હોય એ ભવ સંસાર છે. આહાહા...! એ શુદ્ધઆત્મધ્યાનથી રહિત છે. એ ભવાર્ત એટલે ભવ સંસારની પીડામાં પડ્યો છે. યાહે તો ભલે શુભરાગમાં હોય, (તે) ભવાર્તની પીડામાં (છે). આહાહા...! ‘નિયમથી સાપરાધ ગણવામાં આવ્યો છે;...’ એ નિશ્ચયથી નિરપરાધી નહિ પણ સાપરાધી ગણવામાં આવ્યો છે. કહો, હવે ભગવાનનું-પરમાત્માનું ધ્યાન કરે. અરિહંતદેવ ત્રિલોકનાથ (એનું ધ્યાન કરે). ‘જ્ઞાનાર્ણવ’માં આવે છે. પહેલું આમ કરે... પહેલું આમ કરે પછી છોડીને અંદર જાય. આહાહા...!

‘પરમાત્મધ્યાને પરિણમ્યો નથી...’ એટલે કે દયા, દાનના રાગાદિ કે શુભ-અશુભભાવપણે પરિણમ્યો છે. આહાહા...! ‘તે ભવાર્ત જીવ...’ ભવથી પીડાયેલો, ભવમાં પીડાયેલો જીવ ‘નિયમથી સાપરાધ ગણવામાં આવ્યો છે;...’ નિશ્ચયથી તેને અપરાધી કહેવામાં આવ્યો છે. આહાહા...! અહીં તો હજી શુભભાવ કરે, આમ કરે, ત્યાગ કરે તો.. ઓહોહો...! તમે બહુ સારું કામ કર્યું. સદાચાર કર્યા-સદાચાર. એ અસદાચાર છે. શુભભાવ એ અસદાચાર છે. શુદ્ધ સ્વભાવની શુદ્ધતા તે સદાચાર છે. સત્સ્વરૂપ જે ભગવાન પૂર્ણાનંદ, એની એકાગ્રતા તે સદાચાર છે. આહાહા...!

વાતે વાતે ફેર. ‘આનંદ કહે પરમાનંદા માણસે માણસે ફેર, એક લાખે તો ન મળે ને એક ત્રાંબિયાના તેર.’ ભગવાન કહે છે, કે અનાદિ સંસારના પ્રાણીથી વાતે વાતે ફેર છે, પ્રભુ! આહાહા...! ક્યાંય મેળ ખાય એવો નથી. આહાહા...! દાખલો આપે. આ ઠેકાણે આમ કર્યું, જુઓ! આણે આમ કર્યું. તીર્થંકર ગોત્ર બાંધ્યું, જુઓ! તેથી સંસાર તોડી નાખ્યો એણે. હતો શુભભાવ. તીર્થંકરગોત્ર બાંધ્યું અને કેવળજ્ઞાન તેથી થશે. અરે...! ભાઈ! એ શુભભાવ એ અધર્મ હતો. અધર્મથી તીર્થંકરપ્રકૃતિ બંધાય, ધર્મથી ન બંધાય. આહાહા...! ધર્મજીવ એ ભાવ આવે તેને જાણે છે, પોતાનો માનતા નથી. તીર્થંકર પ્રકૃતિ બંધાણી માટે બહુ સારું થયું... આહાહા...! એમ માનતા નથી. ‘યશપાલજી’! આવી વાતું છે, ભગવાન! આહાહા...! તારી મોટપની શું વાતું કરવી? કહે છે. આહાહા...! વચનથી પાર, વિકલ્પથી પાર એવો તારો નાથ પરમાત્માસ્વરૂપ અંદર બિરાજે છે. પ્રભુ! તું પોતે જ પરમેશ્વર છે. આહાહા...!

‘જે જીવ નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ હવે સવળી વાત છે. ‘જે જીવ...’ ઓલામાં નિરંતર લીધું હતું, આહા...! આહાહા...! ઓલામાં નિરંતર આવ્યું હતું. પહેલા શ્લોકમાં. ‘સાપરાધ આત્મા નિરંતર અનંત કર્મોથી બંધાય છે;...’ પહેલા શ્લોકમાં આવ્યું

હતું. ‘આ લોકમાં જે જીવ પરમાત્મધ્યાનની સંભાવના રહિત છે (અર્થાત્ જે જીવ પરમાત્માના ધ્યાનરૂપ પરિણમનથી રહિત છે—પરમાત્મધ્યાને પરિણમ્યો નથી) તે ભવાર્ત જીવ નિયમથી સાપરાધ ગણવામાં આવ્યો છે; જે જીવ નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ આહાહા...! જેની દૃષ્ટિમાં નિરંતર અખંડ; પર્યાયનો ભેદ પણ નહિ, અદ્વૈત—એકરૂપ, ‘ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ એકરૂપ ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે. આહાહા...!

ભગવાન અંદર આત્મા દેહથી, કર્મથી, રાગથી તો ભિન્ન છે પણ જેમાં પર્યાયનો પણ ભેદ નથી... આહાહા...! એવો ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-...’ નિરંતર સત્ સત્ સત્ સત્ સ્વરૂપ નિરંતર છે.. છે... છે... પૂર્ણાનંદનો નાથ. પૂર્ણ સ્વભાવથી ભરેલો નિરંતર અખંડ છે, અદ્વૈત છે. બે નથી. દ્રવ્ય અને પર્યાય બે નથી. દ્રવ્યરૂપ અખંડ અદ્વૈત છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? ૩૨૦ ગાથામાં દ્રવ્ય અને પર્યાયનું જોડલું કહ્યું. એ તો જણાવ્યું છે. અહીં તો આશ્રય કરવાલાયક (દ્રવ્ય જણાવ્યું છે). આશ્રય કરે છે, પર્યાય પણ એ પર્યાય કોનો આશ્રય કરે છે? કે નિરંતર અખંડ ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે. આહાહા...! પર્યાયમાં નિરંતર અખંડ ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે. ધ્રુવ તો ધ્રુવ છે અખંડ પણ પર્યાયને ત્યાં વાળી છે. આહાહા...!

જે શુભ અને અશુભભાવમાં વળેલી અપરાધી હતી... આહાહા...! એ પર્યાયને ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ પાછું ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-...’ એ તો પરમાણુમાં પણ લાગુ પડે પણ આ પ્રભુ પોતે ‘નિરંતર-અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ ચૈતન્યભાવ, જ્ઞાયકભાવ, જાણકસ્વભાવ. સત્ત્વ જેનું જ્ઞાયક. સત્ત્વ જેનું જ્ઞાયકસત્ત્વ, ધ્રુવસત્ત્વ... આહાહા...! એવા ચૈતન્યભાવથી સહિત છે. ‘તે કર્મસંન્યાસદક્ષ...’ લ્યો. સંન્યાસ આવ્યો. ત્યાગ. એ ‘(-કર્મત્યાગમાં નિપુણ)’ ‘કર્મસંન્યાસદક્ષ...’ એ કર્મના ત્યાગમાં દક્ષ એટલે નિપુણ છે. આહાહા...!

‘જે જીવ નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ પર્યાય અખંડ ચૈતન્યભાવ તરફ વળેલી છે. વળેલી છે તો પર્યાય, પણ ક્યાં? કે અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવ (તરફ). આહાહા...! એનાથી જે પર્યાયમાં યુક્ત છે. આહાહા...! આવો ઉપદેશ હવે. માણસને કઈ જાતનો લાગે? આહાહા...!

કહે છે કે, પ્રભુ! તું વસ્તુ છો કે નહિ? વસ્તુ છે કે નહિ? તત્ત્વ છે કે નહિ? તો તત્ત્વ છે તે આદિ વિનાનું છે કે શરૂઆતવાળું છે? અનાદિ છે. અને છે તેનો નાશ થાય એવું એ તત્ત્વ છે? એ છે તે એ સ્વભાવવાળું તત્ત્વ છે કે સ્વભાવ વિનાનું છે? આહાહા...! તો તત્ત્વ છે એ સ્વભાવ છે, તત્ત્વ સ્વભાવવાન છે. એનો સ્વભાવ ચૈતન્યભાવસ્વભાવ. ‘અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવ...’ સ્વભાવ. આહાહા...! દયા-દાનના વિકલ્પથી તો રહિત, પણ પર્યાયથી રહિત. પર્યાયની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર પડી છે, કહે છે. આહાહા...! આ કઈ જાતનો ઉપદેશ? ‘છોટાભાઈ’! ત્યાં દિગંબર સંપ્રદાયમાં સાંભળ્યો હતો? નહિ? દિગંબર સંપ્રદાયમાં જન્મ્યા છો.

આવી વાતું બહુ (ઝીણી), બાપા! આહાહા..!

‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવ...’ ભાવવાન પ્રભુ એનો ચૈતન્યભાવ. આહાહા..!
 ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત...’ ઓલા અદ્વૈત કહે છે એ નહિ, હોં! સર્વવ્યાપક આત્મા વેદાંત કહે છે, સર્વવ્યાપક એક આત્મા, એ અદ્વૈત નહિ. આ તો આ આત્મા અદ્વૈત એટલે એકરૂપ એમ. એવા-એવા અનંત આત્માઓ છે. વેદાંત તો એમ કહે છે, વ્યાપક એક જ આત્મા છે. સર્વવ્યાપક. એ નિશ્ચયાભાસ છે. અહીં તો નિરંતર અખંડ ચૈતન્ય એક. અદ્વૈત કીધું ને? અદ્વૈત એટલે પોતે એક છે. એક ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે. આહાહા..!

‘તે કર્મસંન્યાસદક્ષ...’ છે. તે જીવ આવી જેની દષ્ટિ થઈ છે. આવા ચૈતન્યભાવ ઉપર જેની દષ્ટિ પડી છે, એમાં જેનું દક્ષપણું જેના સ્વરૂપમાં છે એ કર્મસંન્યાસમાં દક્ષ છે. એ કર્મના ત્યાગમાં ડાહ્યો છે. ‘(-કર્મત્યાગમાં નિપુણ)...’ છે. આહાહા..! ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત છે...’ એમાં જે નિપુણ છે, તે કર્મસંન્યાસદક્ષમાં નિપુણ છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! જે ‘નિરંતર અખંડ-અદ્વૈત-ચૈતન્યભાવથી યુક્ત (સહિત) છે...’ આહાહા..!
 એ કર્મસંન્યાસ, કર્મના ત્યાગમાં ડાહ્યો છે. આહાહા..! ઓલો કર્મ રાગ આદિ ગ્રહણમાં ડાહ્યો છે અને રાગસહિત જ આત્મા છે એમ માને છે. આ તો નિરંતર અખંડ ચૈતન્યભાવયુક્ત કર્મસંન્યાસદક્ષ-રાગાદિ કર્મના ત્યાગમાં ડાહ્યો. આહાહા..! એ અપેક્ષાથી સમજાવવું છે ને? ‘(-કર્મત્યાગમાં નિપુણ) એ જીવ નિરપરાધ છે.’ એ જીવને નિરપરાધી ગણવામાં આવ્યો છે. આહાહા..! આવી વ્યાખ્યા છે. વિશેષ કહેશે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)